

Sygn. akt XVII AmA 165/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Bogdan Gierzyński

Protokolant: sekretarz sądowy Ewa Naróg

po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z odwołania (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

na skutek odwołania powoda od Decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 15 października 2014 r., Nr (...)

1. oddala odwołanie,

2. zasądza od (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt XVII AmA 165/14

UZASADNIENIE

Prezes Ochrony Konkurencji i Konsumentów decyzją z dnia 15 października 2014 r., Nr (...):

I. na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tejże ustawy uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie (...) Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W., polegające na wprowadzeniu konsumentów błąd, co do zmiany ogólnych warunków ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym poprzez informowanie konsumentów o wprowadzeniu do tych ogólnych warunków postanowienia dotyczącego nowego sposobu naliczania wysokości opłaty likwidacyjnej według zasad wynikających z Uchwały nr 139/2012 Zarządu (...) Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W. z dnia 27 sierpnia 2013 r., a w konsekwencji pobieranie opłat likwidacyjnych według zasad wynikających z wyżej wymienionej uchwały, co może wyczerpywać znamiona nieuczciwej praktyki rynkowej zdefiniowanej w art. 5 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206), co stanowi naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechanie jej stosowania;

II. na podstawie 97 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. 2013, poz. 267 ze zm.) w związku z art. 83 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) odmówił zawieszenia postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

dotyczącego stosowania przez (...) Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W. praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów określonej w pkt I sentencji niniejszej decyzji, z uwagi na brak zagadnienia wstępnego w sprawie;

III. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji

i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy po przeprowadzeniu postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów

konsumentów nałożył na (...) Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W. karę pieniężną w wysokości: (...) (słownie: (...)), płatną do budżetu państwa z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w punkcie I sentencji niniejszej decyzji;

IV. na podstawie art. 77 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) w związku z art. 80 tej ustawy oraz stosownie do art. 33 ust. 6 ww. ustawy, a także na podstawie art. 263 § 1 i art. 264 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2013 r. poz. 267 ze zm.) w związku z art. 83 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów obciążył (...) Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W. kosztami opisanego w punkcie I sentencji postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w kwocie 34,20 zł (słownie: trzydzieści cztery złote 20/100) i zobowiązał (...) Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W. do ich zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

W ocenie Prezesa UOKiK Towarzystwo wprowadzało konsumentów w błąd w zakresie ogólnych warunków ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, ponieważ informowała ich o wprowadzeniu do ogólnych warunków postanowienia dotyczącego nowego sposobu naliczania wysokości opłaty likwidacyjnej według zasad wynikających w Uchwały nr 139/2012, co w konsekwencji skutkowało pobieraniem opłat likwidacyjnych według zasad wynikających z powyższej uchwały. Prowadzić to mogło do tego, że przeciętny konsument mógł podjąć decyzje dotyczącą umowy, której inaczej by nie podjął.

Od powyższej decyzji odwołanie złożyło (...) Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W. zaskarżając ją w całości.

Odwołujący zarzucił naruszenie prawa materialnego oraz przepisów postępowania, a w szczególności:

1. naruszenie przepisów art. 26 ust. 1 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 Ustawy w związku z art. art. 5 ust. 1 w związku z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (dalej jako (...)) poprzez przyjęcie, iż (...) dopuścił się praktyki wprowadzającej konsumentów w błąd polegającej na informowaniu o zmianie ogólnych warunków ubezpieczenia, a w konsekwencji na pobieraniu opłat likwidacyjnych wynikających z Uchwały Zarządu (...) nr (...), przez co dopuścił się naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, podczas gdy (...) nie informował konsumentów o zmianie treści ogólnych warunków ubezpieczenia, a wyżej wymieniona uchwała nie wprowadziła zmiany do ogólnych warunków ubezpieczenia, albowiem uprawnienie (...) do pobierania opłaty likwidacyjnej w wysokości nieprzekraczającej poniesionych kosztów wynika z obowiązujących umów oraz z powszechnie obowiązujących przepisów prawa;

2. naruszenie przepisu art. 58 § 3 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (dalej jako „k.c.”) poprzez błędne przyjęcie, że przepis ten nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie, podczas gdy w przypadku przyjęcia interpretacji prezentowanej przez Prezesa UOKiK odnośnie do skutku wpisu klauzuli do prowadzonego przez niego rejestru niedozwolonych postanowień wzorców umów (dalej jako „Rejestr”), na podstawie tego przepisu należałoby przyjąć, że (...) uprawniony jest do pobierania opłaty likwidacyjnej, choć w wysokości zredukowanej do poniesionych przez niego kosztów początkowych oraz kosztów rozwiązania umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym;

3. naruszenie przepisu art. 742 k.c. oraz art. 746 k.c. poprzez błędne przyjęcie, iż przepisy te nie stanowią samoistnej podstawy dla Powoda do pobierania od klientów opłat likwidacyjnych w wysokości nieprzekraczającej kosztów

początkowych oraz kosztów rozwiązania umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym przez Powoda;

4. naruszenie przepisu art. 26 ust. 1 w zw. z art. 24 ust. 1-3 Ustawy poprzez wydanie Decyzji mimo braku zbiorowego interesu konsumentów podlegającego ochronie na gruncie przepisów Ustawy i w sytuacji gdy przepis art. 24 ust. 3 Ustawy wyraźnie wskazuje, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

5. naruszenie przepisu art. 106 ust. 1 pkt. 4 w zw. z art. 111 Ustawy oraz art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP poprzez:

5.1. brak odstąpienia od nałożenia kary pieniężnej w sytuacji, w której możliwość pobierania opłat likwidacyjnych przez ubezpieczycieli nie została jednoznacznie zakwestionowana w orzecznictwie sądów, a co więcej zostały wydane orzeczenia sądowe, które potwierdzają trafność stanowiska prezentowanego przez (...), co sprawia, że (...) działał w zaufaniu do rozstrzygnięć organów władzy sądowniczej;

5.2. rażąco naruszenie zasady sprawiedliwości, adekwatności i proporcjonalności nałożonej kary pieniężnej poprzez wielokrotne zastosowanie maksymalnych zwiększeń poziomu procentowego wymiaru kary pieniężnej (przewidzianych w ogłoszonych przez Prezesa UOKiK Wyjaśnieniach w sprawie ustalania wysokości kar pieniężnych za stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów) i w konsekwencji przyjęcie przez Prezesa UOKiK, że w niniejszej sprawie nałożona kara pieniężna powinna realizować funkcję negatywnej prewencji ogólnej;

5.3. nieuzasadnione nadzwyczajne podwyższenie wymiaru kary pieniężnej o 100 % poprzez przyjęcie, że brak zaniechania zarzucanej praktyki wtoku postępowania administracyjnego prowadzonego przed Prezesem UOKiK i publiczne deklaracje o woli jej kontynuowania uzasadniają nadzwyczajne podwyższenie wymiaru kary pieniężnej, podczas gdy zastosowanie takiego podwyższenia rażąco narusza ustawowe zasady wymierzania kar pieniężnych, w tym zakaz podwójnego karania za to samo zachowanie (jako, że surowa kara pieniężna została wymierzona za stosowanie praktyki, a następnie nadzwyczajnie zaostrzona o 100% za brak zaniechania stosowania zarzucanej praktyki);

5.4. błędne przyjęcie kwoty przychodu ze składki przypisanej brutto Powoda za 2013 r. jako podstawy do obliczenia kary pieniężnej;

5.5. nieuwzględnienie relacji udziału przychodu z umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym za rok 2013 (do których miała się odnosić zarzucana Powodowi praktyka) do przyjętego przez Prezesa UOKiK (jako podstawy wymiaru kary) przychodu Powoda ze składki przypisanej brutto za rok 2013, przez co Prezes UOKiK całkowicie pominął nieduży udział pierwszego w drugim przychodzie, a co, zgodnie z ogłoszonymi przez Prezesa UOKiK Wyjaśnieniami w sprawie ustalania wysokości kar pieniężnych za stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, powinno stanowić przesłankę obniżenia kwoty bazowej kary maksymalnie o 80%;

5.6. błędne przyjęcie, że praktyka rzekomo naruszająca zbiorowe interesy konsumentów miała charakter umyślny i w efekcie nieuzasadnione podwyższenie poziomu procentowego wymiaru kary pieniężnej o 50%, podczas gdy mając na uwadze działanie Powoda w zaufaniu do orzeczeń sądów powszechnych praktyka nie mogła mieć nawet charakteru nieumyślnego;

5.7. błędne przyjęcie, że inkryminowana praktyka rzekomo naruszająca zbiorowe interesy konsumentów miała znaczny zasięg i w efekcie nieuzasadnione podwyższenie poziomu procentowego wymiaru kary pieniężnej o 20%, podczas gdy praktyka ta nie mogła dotknąć otwartego (nieograniczonego) kręgu konsumentów, a jedynie ściśle ograniczoną i zamkniętą grupę konsumentów, do których zostały indywidualnie skierowane pisma przedstawiające stanowisko (...) i wyjaśniające skutki wyroków (...);

5.8. błędne przyjęcie, że Powód uzyskał lub mógł uzyskać znaczące korzyści w związku ze stosowaniem kwestionowanej praktyki i w efekcie zastosowanie podwyższenia poziomu procentowego wymiaru kary pieniężnej o 20% (a następnie, dodatkowo, również o 100% w ramach nadzwyczajnego podwyższenia kary), podczas gdy powoływana przez Prezesa

UOKiK wartość środków wpłaconych przez konsumentów (na dzień 3 września 2012 r.) jest po pierwsze błędna (gdyż obejmuje zarówno wartość wpłacanej składki regularnej - płaconej obowiązkowo, jak i wartość wpłacanej składki dodatkowej - opłacanej dobrowolnie, a opłata likwidacyjna, zgodnie z postanowieniami umów ubezpieczenia, nie była pobierana w razie wypłaty środków z subkonta składek dodatkowych), a po drugie w żadnej mierze nie stanowi miernika potencjalnych korzyści jakie miałyby rzekomo odnosić (...);

6. naruszenie przepisu art. 26 ust. 1 Ustawy w związku z art. 107 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego („k.p.a.”) w związku z art. 83 Ustawy poprzez nieprecyzyjne i niejednoznaczne sformułowanie sentencji Decyzji, a w szczególności poprzez błędne ujęcie istoty praktyki zarzucanej (...);

7. naruszenie przepisów art. 7 k.p.a. w zw. z art. 83 Ustawy oraz art. 227 k.p.c. i art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 84 Ustawy poprzez nieuzasadnione pominięcie wniosków dowodowych Powoda na okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy zgłoszonych w piśmie z dnia 7 października 2014 r. i w efekcie naruszenie zasady prawdy obiektywnej z uwagi na nieuwzględnienie dokumentów urzędowych - wyroków sądowych wskazywanych przez stronę w piśmie, podczas gdy organ administracji publicznej miał obowiązek z urzędu podjąć wszelkie czynności niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego sprawy, co uzasadniało potrzebę zebrania materiału dowodowego i ocenę odpowiedniego, w tym wskazanych przez Powoda mających znaczenie wyroków sądowych i ich uzasadnień;

8. naruszenie przepisów art. 236 k.p.c. w związku z art. 84 Ustawy, art. 6, 7, 8, 9, 10 k.p.a. oraz art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez poniechanie przez Prezesa UOKiK wydania postanowień dowodowych wtoku postępowania, a tym samym poniechanie formułowania przez Prezesa UOKiK tez dowodowych, co znacząco utrudniło, a nawet uniemożliwiło Powodowi należyte wypowiedzenie się co do niezwykle obszernego materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, składającego się z prawie dwóch tysięcy kart akt postępowania, przez co naruszono obowiązek organu administracji publicznej do określenia z urzędu jakie dowody są niezbędne w sprawie oraz ich przeprowadzenia, a także prawo Powoda do obrony w postępowaniu przed Prezesem UOKiK.

W związku z powyższymi zarzutami odwołujący wniosł:

1. na podstawie art. 479^{31a} § 3 k.p.c. o wydanie orzeczenia co do istoty sprawy, zmieniającego Decyzję w całości i stwierdzającego, że w niniejszej sprawie nie miała miejsca praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów;

ewentualnie

2. na podstawie art. 479^{31a} § 3 k.p.c. o wydanie orzeczenia zmieniającego Decyzję w całości i umarzającego postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów jako bezprzedmiotowe;

ewentualnie

3. na podstawie art. 479^{31a} § 3 k.p.c. o uchylenie Decyzji w całości;

ewentualnie

4. zmianę decyzji w pkt. III poprzez odstąpienie od nałożenia kary pieniężnej na (...),

względnie jej znaczące obniżenie.

Odwołujący wniosł ponadto o :

1. na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. o zawieszenie postępowania sądowego do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy z pozwu grupowego przed Sądem Okręgowym w Warszawie w sprawie o sygn. akt III C 1322/13;

2. na podstawie art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 236 k.p.c. o dopuszczenie oraz przeprowadzenie dowodu z dokumentów urzędowych, tj.:

2.1. wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie o sygn. akt VI C 366/12/S, na okoliczność dopuszczalności obecnej praktyki pobierania opłat likwidacyjnych przez (...) Załącznik nr 3;

2.2. wyroku Sądu Rejonowego w Bielsku Białej z dnia 10 kwietnia 2014 r. w sprawie o sygn. akt X C 2747/13, na okoliczność dopuszczalności obecnej praktyki pobierania opłat likwidacyjnych przez (...) Załącznik nr 4;

2.3. wyroku Sądu Rejonowego w Bochni z dnia 7 sierpnia 2014 r. sygn. akt. I C 184/14 (niepubl.), na okoliczność dopuszczalności obecnej praktyki pobierania opłat likwidacyjnych przez (...) Załącznik nr 5;

2.4. wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 6 listopada 2012 r., sygn. akt V Ca 2059/12 na okoliczność dopuszczalności obecnej praktyki pobierania opłat likwidacyjnych przez (...) Załącznik nr 6;

2.5. wyroku Sądu Rejonowego w Oleśnicy z dnia 16 lipca 2014 r. sygn. akt. I C 417/14 na okoliczność dopuszczalności obecnej praktyki pobierania opłat likwidacyjnych przez (...) Załącznik nr 7

2.6. protokołu kontroli przeprowadzonej przez Komisję Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych z dnia 17 lutego 2005 r. dotyczącej działalności i stanu majątkowego zakładu (...) na (...) S.A. z siedzibą w W. na okoliczność uprzedniej kontroli działalności Powoda oraz braku zastrzeżeń ze strony organu kontrolującego do postanowień wzorców umów stosowanych przez Powoda przewidujących uprawnienie (...) do pobrania opłaty likwidacyjnej - Załącznik nr 8;

2.7. pisma Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów do (...) z dnia 13 stycznia 2006 r. na okoliczność uprzedniej kontroli działalności Powoda oraz braku zastrzeżeń ze strony organu kontrolującego do postanowień wzorców umów stosowanych przez Powoda przewidujących uprawnienie (...) do pobrania opłaty likwidacyjnej - Załącznik nr 9;

2.8. pisma (...) do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 24 stycznia 2006 r. na okoliczność uprzedniej kontroli działalności Powoda oraz braku zastrzeżeń ze strony organu kontrolującego do postanowień wzorców umów stosowanych przez Powoda przewidujących uprawnienie (...) do pobrania opłaty likwidacyjnej - Załącznik nr 10;

2.9. postanowienia Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nr (...) z dnia 7 czerwca 2006 r. na okoliczność uprzedniej kontroli działalności Powoda oraz braku zastrzeżeń ze strony organu kontrolującego do postanowień wzorców umów stosowanych przez Powoda przewidujących uprawnienie (...) do pobrania opłaty likwidacyjnej - Załącznik nr 11;

2.10. pisma (...) do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 11 lipca 2006 r. na okoliczność uprzedniej kontroli działalności Powoda oraz braku zastrzeżeń ze strony organu kontrolującego do postanowień wzorców umów stosowanych przez Powoda przewidujących uprawnienie (...) do pobrania opłaty likwidacyjnej - Załącznik nr 12;

3. na podstawie art. 245 k.p.c. w zw. z art. 236 k.p.c. o dopuszczenie oraz przeprowadzenie dowodu z dokumentów prywatnych:

3.1. umów agencyjnych zawartych przez (...) z agentami ubezpieczeniowymi (...) sp. z o.o., (...) sp. z o.o., (...) sp. z o.o., (...) sp. z o.o., (...) sp. z o.o. na okoliczność wysokości prowizji stosowanych przez (...) z tytułu doprowadzenia do zawarcia oraz realizacji umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym tj:

a. umowa z dnia 1.07.2011 r. zawarta z (...) sp. z o.o. - Załącznik nr 13

b. umowa z dnia 2.01.2013 r. zawarta z (...) sp. z o.o. - Załącznik nr 14

c. aneks z dnia 23.01.2012 r. wprowadzający nowe brzmienie umowy z dnia 4.01.2010 r. zawartej z (...) sp. z o.o. - Załącznik nr 15

d. aneks z dnia 23.01.2012 r. wprowadzający nowe brzmienie umowy z dnia 26.05.2008 r. zawartej z (...) sp. z o.o. - Załącznik nr 16

e. umowa z dnia 1.12.2011 zawarta z (...) sp. z o.o. - Załącznik nr 17

3.2. opinii ekonomicznej zatytułowanej „Opinia ekonomiczna dotycząca opłat likwidacyjnych stosowanych przez (...) na (...) S.A. w umowach ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym” z dnia 31 stycznia 2014 r. sporządzonej przez zespół kierowany przez prof. J. L. na okoliczność istoty umowy ubezpieczenia na życie z (...), kosztów ponoszonych przez ubezpieczyciela zawierającego umowy ubezpieczenia na życie z (...), sposobów pokrycia tych kosztów i ekonomicznego uzasadnienia dla pobierania opłat likwidacyjnych - Załącznik nr 18

3.3. stanowiska Polskiej Izby Ubezpieczeń zatytułowanego „Stanowisko Polskiej Izby Ubezpieczeń w zakresie legalności ubezpieczeń na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym oraz wybranych opłat pobieranych na podstawie tych umów” z dnia 23 lipca 2014 roku na okoliczność istoty umowy ubezpieczenia na życie z (...), rodzajów kosztów ponoszonych przez ubezpieczyciela zawierającego umowy ubezpieczenia na życie z (...), prawnych sposobów pokrycia tych kosztów i prawnego uzasadnienia dla pobierania opłat likwidacyjnych - Załącznik nr 19

4. na podstawie art. 258 k.p.c. w zw. z art. 236 k.p.c. o dopuszczenie oraz

przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków:

4.1. A. K. - Kierownik Działu Aktuariatu Finansowego i Reasekuracji na okoliczność kosztów początkowych oraz kosztów rozwiązania umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, jakie ponosi Powód, na okoliczność w jakim okresie i w jaki sposób koszty te są pokrywane, a także na okoliczność, że pobierana przez Powoda opłata likwidacyjna jest adekwatna do kosztów początkowych oraz rozwiązania umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, które ponosi Powód;

4.2. E. K. - Dyrektora Departamentu Operacji Finansowych na okoliczność wysokości prowizji wypłacanych przez Powoda agentom ubezpieczeniowym z tytułu doprowadzenia do zawarcia i realizacji umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym;

4.3. G. K. - Kierownika Działu Reklamacji na okoliczność informowania klientów, że Powód nie dokonał zmiany umów, ani ogólnych warunków ubezpieczeń;

5. na podstawie art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 236 k.p.c. o dopuszczenie oraz przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego w zakresie ubezpieczeń gospodarczych o specjalizacji aktuariusz na okoliczność kosztów początkowych oraz kosztów rozwiązania umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, jakie ponosi ubezpieczyciel, a także na okoliczność w jakim okresie i w jaki sposób koszty te są pokrywane, jak również na okoliczność wysokości prowizji stosowanych na rynku polskim oraz na rynkach innych państw Europy Środkowej (Czechy, Słowacja, Węgry, Rumunia) z tytułu doprowadzenia do zawarcia i realizacji umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, a także na okoliczność, że pobierane przez Powoda opłaty likwidacyjne są adekwatne do kosztów początkowych oraz kosztów rozwiązania umowy na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, które ponosi Powód;

6. na podstawie art. 299 k.p.c. o dopuszczenie oraz przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron, z ograniczeniem przesłuchania do strony Powodowej reprezentowanej przez Prezesa Zarządu M. B. na okoliczność ponoszonych przez Powoda kosztów początkowych i kosztów rozwiązania umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, prowizji agencyjnych z tytułu zawierania i realizacji takich umów ponoszonych przez Powoda i stosowanych na rynku, przyczyn podjęcia i celu uchwały Zarządu (...) nr 139/2012;

7. zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, w tym opłat skarbowych od pełnomocnictw.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o:

1. oddalenie odwołania,
2. oddalenie wszystkich wniosków dowodowych zgłoszonych przez Powoda,
3. dopuszczenie oraz przeprowadzenie dowodu z 90 kopii/wydruków orzeczeń sądowych na okoliczność ukształtowanej linii orzeczniczej polskich sądów powszechnych w zakresie zasądzania na rzecz konsumentów, którzy zawarli z Powodem umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym całości środków znajdujących się na ich subkontach w momencie wygaśnięcia umowy, bez możliwości obciążenia ich opłatą likwidacyjną żądaną przez Powoda,
4. zasądzenie od Powoda na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił następujący stan faktyczny:

(...) Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W. jest przedsiębiorcą wpisanym do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS (...). Przedmiotami działalności Spółki są ubezpieczenia na życie (PKD 65.11 .Z). /k. 55-60v/

Spółka zawiera z konsumentami umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Stosowane przez (...) wzorce umów składają się z dokumentu o nazwie Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym oraz załączników, w tym np. załącznika ustalającego wysokość opłat, w tym opłaty likwidacyjnej. Towarzystwo zawierało z konsumentami umowy ubezpieczenia ufk na podstawie OWU zawierających postanowienie nakładające na konsumenta obowiązek spełnienia na rzecz Spółki świadczenia pieniężnego tytułem opłaty likwidacyjnej. /k. 348-358v, t. II akt adm./

Konsument zobowiązany był do uiszczenia na rzecz (...) ww. opłaty w przypadku wygaśnięcia Umowy ubezpieczenia, a także dokonania częściowej wypłaty przed upływem okresu, na jaki obowiązywała umowa p.k. (np. 10 lat). Wygaśnięcie umowy ubezpieczenia następowało w wyniku zaprzestania opłacania składek i upływu okresu prolongaty, zlecenia dokonania wypłaty całości środków albo upływu okresu wypowiedzenia, zgodnie z postanowieniami OWU.

Postanowienie dotyczące opłaty likwidacyjnej skonstruowane zostało w formie tabeli, w której wskazywano procentowy zwrot wysokości opłaty uzależniony od okresu, jaki minął od zawarcia umowy przez konsumenta. Wysokość opłaty likwidacyjnej regulowały załączniki do OWU. Wysokość tej opłaty ustalona została procentowo w stosunku do wartości środków wypłacanych z Subkonta Składek Regularnych, czyli części wyodrębnionego dla danej umowy ubezpieczenia ufk rachunku, na której ewidencjonowane są jednostki uczestnictwa pochodzące z kwot wpłacanych przez konsumentów w terminie i wysokości wskazanej w określonego rodzaju umowie. W poszczególnych latach liczonych od daty zawarcia Umowy ubezpieczenia ufk jej stawka wynosiła: w pierwszych dwóch latach polisowych 100% lub 99%, zaś w kolejnych latach polisowych, począwszy od trzeciego roku polisowego odpowiednio 80, 70, 60, 50, 40, 30, 20 oraz 10%. /k. 415-416, t. II, k. 437, k. 438-443, k. 446-453v, k. 477-482v, k. 488-489, k. 535-539v t. III, k. 753-754v, k. 773-777, k. 778-781, k. 796-800 t. IV, k. 807-810, k. 819-822, k. 825-828, k. 846-849, k. 870-871v, k. 889-894v, k. 913-917v, k. 921-923, k. 929-931, k. 948-949v, k. 959-960v, k. 975-977v, k. 985-987, k. 990-991 t. V, k. 1072-1196v, t. VI, k. 1197-1353v, t. VII, k. 1696-1697v, t. VIII, k. 1721-1753v, k. 1787-1790 t. IX akt adm./

Konsument był zobowiązany do regularnych wpłat miesięcznych, kwartalnych albo rocznych, dlatego wartość środków gromadzonych na rachunku polisy rosła, a zatem fakt, iż stawka procentowa opłaty likwidacyjnej malała nie oznacza automatycznie, że jej wysokość wyrażona w formie kwotowej pobieranej przez (...) jest niższa.

W wyroku SOKiK potwierdzony następnie orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie, zakwestionowano możliwość posługiwania się przez przedsiębiorcę postanowieniem we wzorcu „Załącznik do ogólnych warunków ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym o oznaczeniu (...)” o treści:

Oplata likwidacyjna pobierana jest w wysokości wskazanej w tabeli poniżej:

Rok Polisowy, w którym jest pobierana opłata likwidacyjna od środków wypłacanych z Subkonta Składek Regularnych
Wysokość opłaty likwidacyjnej stanowiąca procent środków wypłacanych z Subkonta Składek Regularnych

1 100%

2 100%

3 80%

4 70%

5 60%

6 50%

7 40%

8 30%

9 20%

10 10%

Przedmiotowa klauzula została wpisana w dniu 16 października 2012 r. do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 47945 k.p.c., prowadzonym przez Prezesa UOKiK pod numerem 3834. /k. 964-967, k. 993-995v t.V akt adm./

W uzasadnieniu ww. rozstrzygnięcia SOKiK stwierdził m.in., że „(...) ubezpieczony traci całość środków (100%) wpłaconych przez niego uprzednio tytułem składek, środki te przejmuje pozwany. Zaznaczyć trzeba, że rozwiązanie to jest przy tym całkowicie niezależne od wartości środków jakie wpłacił ubezpieczony”. Ponadto wskazał, że „zważywszy na podaną wyżej wysokość tego „odstępnego”, zwłaszcza w czasie dwóch początkowych lat obowiązywania umowy, nie sposób przyjąć aby nie było ono rażąco wygórowane”. Z kolei Sąd Apelacyjny zauważył, iż „Nie wystarcza tu ogólnikowe powołanie się na rzekomo powszechnie znany fakt, że koszt wykupu ulokowanych środków jest w pierwszych latach trwania umowy ubezpieczenia wyższy niż w następnych z uwagi na wyższe opłaty manipulacyjne. Nie stanowi też dostatecznego usprawiedliwienia dla stosowania tak rygorystycznego automatyzmu okoliczność, że umowy ubezpieczenia na życie mają ze swej natury długoterminowy charakter. Znaczna część kosztów funkcjonowania pozwanej oraz jej ryzyko jest bowiem pokrywane przez konsumenta w ramach szeregu innych opłat pobieranych przez pozwaną (...), takich jak opłata wstępna, opłata za zarządzanie, czy opłata administracyjna. Wysokość opłaty likwidacyjnej powinna być uzależniona jedynie od kosztów jakie pozwana ponosi w związku z wygaśnięciem umowy ubezpieczenia i wykupem Jednostek Uczestnictwa. Tymczasem (...), przy określeniu wysokości tej opłaty strona pozwana bierze pod uwagę wszystkie koszty jej działalności, w większości już pokryte przez ubezpieczonego w ramach innych opłat.” Sąd ten odnosi się również do wartości procentowych ustalonych w okresie przekraczającym pierwsze dwa lata od zawarcia umowy wskazując, że „nie oznacza, że zawarte w przedmiotowym postanowieniu stawki procentowe opłaty likwidacyjnej w kolejnych okresach znajdują uzasadnienie w kosztach i ryzyku pozwanej. Strona pozwana nie wykazała bowiem, żeby jakiegokolwiek stawki procentowe opłaty likwidacyjnej pozostawały w związku z kosztami i ryzykiem pozwanej, nie tylko w dwóch pierwszych latach obowiązywania umowy”.

Ponadto do rejestru pod pozycjami: 4631-4633 wpisane zostały również inne klauzule stosowane przez Towarzystwo, które w swojej treści były tożsame z postanowieniem zamieszczonym w rejestrze pod pozycją 3834.

W związku z przedmiotowymi orzeczeniami i wpisaniem klauzuli do rejestru, Spółka począwszy od dnia 3 września 2012 r. - na podstawie Uchwały Zarządu nr 139/2012 z dnia 27 sierpnia 2012 r. - odstąpiła od stosowania, w pozostających w obrocie umowach ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, postanowień w brzmieniu identycznym jak te wskazane w rejestrze pod numerem 3834. /k. 316-317, t. II akt adm./

Towarzystwo na podstawie przedmiotowej Uchwały Zarządu Spółki zdecydowało się również na odstąpienie od stosowania postanowienia innego niż to wskazane powyżej, ale zawierające ustalenia wysokości opłaty likwidacyjnej na poziomie 99% lub 100% środków wypłaconych z Subkonta Składek Regularnych. /k. 316-317, t. II akt adm./

W związku z odstąpieniem od stosowania ww. postanowień, (...) jednostronnie ustalił, że w stosunku do umów ubezpieczenia ufk aktualnie wykonywanych (pozostających w obrocie) „opłata likwidacyjna będzie pobierana w wysokości odpowiadającej sumie następujących kwot:

1) w indywidualnych umowach ubezpieczenia:

a) kosztu dystrybucji (pośrednictwa ubezpieczeniowego), nie wyższego jednak niż Wartość Subkonta Składek Regularnych według stanu z dnia ustalania wysokości opłaty;

b) kosztu wystawienia polisy wynoszącego 260 zł albo odpowiadającego Wartości Subkonta Składek Regularnych, jeżeli Wartość Subkonta Składek Regularnych jest niższa niż 260 zł;

c) kosztu rozwiązania umowy (likwidacji polisy) wynoszącego 280 zł albo odpowiadającego Wartości Subkonta Składek Regularnych, jeżeli Wartość Subkonta Składek Regularnych jest niższa niż 280 zł;

2) w grupowych umowach ubezpieczenia:

a) przypadającego na ubezpieczenie części kosztu wynagrodzenia ubezpieczającego za

usługi, o których mowa w art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o podatku od towarów i usług, to jest za usługi świadczone przez ubezpieczającego w zakresie umowy ubezpieczenia jako

zawartej na cudzy rachunek, przy czym wspomniana wyżej część kosztu wynagrodzenia

Ubezpieczającego nie może być wyższa niż Wartość Subkonta Składek Regularnych według stanu z dnia ustalania wysokości opłaty;

b) kosztu wystawienia Certyfikatu Ubezpieczenia wynoszącego 260 zł albo

odpowiadającego Wartości Subkonta Składek Regularnych, jeżeli Wartość Subkonta

Składek Regularnych jest niższa niż 260 zł;

c) kosztu likwidacji ubezpieczenia wynoszącego 280 zł albo odpowiadającego Wartości

Subkonta Składek Regularnych, jeżeli Wartość Subkonta Składek Regularnych jest niższa

niż 280 zł, chyba że suma kwot wskazanych w punkcie 1) albo 2) będzie przewyższać wysokość opłaty likwidacyjnej obliczonej według postanowień od których stosowania odstąpił (...)wówczas opłata likwidacyjna będzie naliczana i pobierana odpowiednio do tych zapisów umownych". /k. 316-317, t. II akt adm./

Na dzień 3 września 2012 r. zawartych z konsumentami było [tajemnica przedsiębiorstwa] (...) [tajemnica przedsiębiorstwa] umów ubezpieczenia z ufk, które zawierały postanowienia umowne, które były przedmiotem ww.

Uchwały. Wartość środków - na dzień 3 września 2012 r. - wpłaconych przez konsumentów z wykonania umów ubezpieczenia ufk wynosiła [tajemnica przedsiębiorstwa] 2.302.237.427 [tajemnica przedsiębiorstwa] zł. Kwota ta nie uwzględniała prowizji i innych opłat pobieranych przez (...) w trakcie trwania umów, od momentu ich zawarcia z konsumentami do dnia 3 września 2012 r. /k.1009-1019, k. 1034-1041, t. VI, k. 1754-1756, k. 1757-1759, t. IX, akt adm./

Informacja o zmianie sposobu ustalania wysokości opłaty likwidacyjnej była konsumentom udzielana dopiero w przypadku wygaśnięcia umowy (lub złożenia takiego oświadczenia przez konsumenta), a także dokonania częściowej wypłaty przed upływem okresu na jaki obowiązywała umowa ubezpieczenia ufk lub też złożeniu reklamacji do przedsiębiorcy (np. w celu zapytania o wartość aktualnie obowiązującej opłaty likwidacyjnej lub żądania wypłaty zgromadzonego kapitału bez potrącania opłaty likwidacyjnej).

(...) nie informował z własnej inicjatywy o zmianie sposobu naliczania opłaty likwidacyjnej. Jego klienci otrzymują jedynie informacje o jej wysokości (ale nie sposobie jej obliczania), która jest przekazywana w potwierdzeniu stanu rachunku wysyланym na każdą rocznicę zawarcia umowy.

Towarzystwo nie przyznawało konsumentom prawa do bezkosztowego wypowiedzenia umowy w sytuacji niezaakceptowania wyliczonej na nowych zasadach opłaty likwidacyjnej.

W pismach kierowanych do konsumentów dot. nowego sposobu obliczania wysokości opłaty likwidacyjnej (...) wskazywał m.in. na następujące okoliczności:

„(...) na mocy uchwały Zarządu (...) (...) z dnia 3.09.2012 r. w Pani produkcie ze składką regularną uległa zmianie wysokość opłaty likwidacyjnej pobieranej w związku z Częściową Wypłatą oraz wygaśnięciem Umowy Ubezpieczenia wskutek Całkowitej Wypłaty, upływu Okresu Prolongaty bądź upływu okresu wypowiedzenia”. /k. 23 akt adm./

„Wobec treści przywołanych powyżej wyroków SOKiK, w umowach ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną, do których miały zastosowanie zakwestionowane postanowienia umowne, zaistniała sytuacja prawna, zgodnie z którą pobieranie opłaty likwidacyjnej jest dozwolone, jednak nie w dotychczas obowiązującej wysokości. Wobec powyższego, Towarzystwo było zmuszone ustalić nowy sposób określania wysokości opłaty likwidacyjnej”. /k. 25, k. 192 akt adm./

„Zarząd Towarzystwa podjął decyzję o odstąpieniu przez Towarzystwo, z dnia 3 września 2012 r., od stosowania w umowach ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” oraz „Zarząd Towarzystwa postanowił, że opłata likwidacyjna będzie pobierana w wysokości odpowiadającej sumie następujących kwot”. /k. 148-149, k. 171 akt adm./

„Towarzystwo w związku ze zmianą sposobu naliczania opłaty likwidacyjnej, nie dokonywało zmiany OWU”. /k. 834 akt adm./

„Mając powyższe na uwadze, jako że postanowienia OWU, które regulowały w sposób uproszczony (ryczałtowy) wyliczenie wysokości opłaty likwidacyjnej przestały wiązać konsumentów (stały się wobec konsumentów bezskuteczne), Zarząd Towarzystwa 27 sierpnia 2012 r. podjął uchwałę nr 139/2012 określającą wewnętrzną metodologię wyliczania opłaty likwidacyjnej opartą o koszty ponoszone przez Towarzystwo”. /k. 866 akt adm./

„Zarząd Towarzystwa postanowił, że opłata likwidacyjna będzie pobierana na nowych zasadach”. /k. 922 akt adm./

„Nowy sposób kalkulowania opłaty likwidacyjnej jest zatem w gruncie rzeczy wyłącznie wynikiem zastosowania przepisów prawa (art. 58 § 3 k.c.), a także stanowi wdrożenie orzeczeń sądowych wydanych przez Sąd Apelacyjny w Warszawie. Pisma kierowane do klientów mają zatem charakter jedynie informacyjny, tzn. informujący o obecnym stanie prawnym wynikłym z wydanych wyroków Sądu Apelacyjnego i wskazujący rodzaj kosztów składających się na wysokość opłaty likwidacyjnej, które będą każdorazowo brane pod uwagę przy ustalaniu jej wysokości. Oczywiście jest, że uchwała zarządu jednego z kontrahentów nie może zmienić treści stosunku prawnego wiążącego go z drugą stroną. Tak dokonana zmiana byłaby - jak wiadomo -całkowicie bezskuteczna. Uchwała, stanowiąca wewnętrzny

akt spółki prawa handlowego nie zmienia przecież treści trwających stosunków umownych — nie stanowi również w żadnej mierze oświadczenia woli Towarzystwa. Stosunek umowy trwa w oparciu o pierwotną treść właściwego OWU, z tym że konsumenta nie wiążą postanowienia ustalające procentowe (ryczałtowe) stawki opłaty likwidacyjnej, natomiast sama opłata likwidacyjna może być nadal pobierana i tutaj wyroki Sądu Apelacyjnego nic nie zmieniły. Opłata likwidacyjna stanowiła i nadal stanowi zwrot poniesionych przez Towarzystwo kosztów (wskazanych w uchwale 27 sierpnia 2012 r. i nr 139/2012)przypadających na dane ubezpieczenie". /k. 191 akt adm./

Spółka nie udostępniła konsumentom uchwały Zarządu (...) z dnia 27 sierpnia 2012 r. nawet, jeżeli wystąpili oni z takim wnioskiem.

Zgodnie z pismem Towarzystwa do jednego z jego klientów „uchwała Zarządu (...) na (...) S.A. z dnia 27.08.2012 r. w sprawie odstąpienia przez Towarzystwo od stosowania w umowach ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym postanowień dotyczących ryczałtowej wysokości opłaty likwidacyjnej, zawartych w załączniku do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia, jest wewnętrznym aktem działalności Towarzystwa. Z uwagi na powyższe Towarzystwo nie może udostępnić Panu ww. dokumentu. Pragniemy jednak poinformować, że na mocy omawianej uchwały z dniem 03.09.2012 r. w Pana produkcie ze składka regularną uległa zmianie wysokość opłaty likwidacyjnej – zmiana ta została szczegółowo przedstawiona w piśmie wystosowanym do Pana dnia 29.11.2012 r. /k. 840 akt adm./

Przychód (...) jest liczony jako suma składek przypisanych brutto w roku obrotowym wykazana w technicznym rachunku ubezpieczeń za rok 2013 wyniósł [tajemnica przedsiębiorstwa] (...) zł [tajemnica przedsiębiorstwa]. / k.1009-1019, k. 1034-1041, t. VI, k. 1754-1756, k. 1757-1759, t. IX, akt adm./

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o dowody z dokumentów zgromadzonych w postępowaniu administracyjnym, które nie były przez żadną ze stron niniejszego postępowania kwestionowane.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył co następuje:

Odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie, a podniesione w nim zarzuty są bezzasadne.

Skutkiem prawomocnego wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 7.10.2011 r. w sprawie o sygn. Akt XVII AmC 1704/09 została uznana za niedozwoloną klauzula zawarta we wzorcu umowy o nazwie „ Załącznik do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym o oznaczeniu (...) ”, określająca wysokość opłaty likwidacyjnej. Równocześnie Sąd, zakazał jej stosowania w umowach z konsumentami, co wynikało z treści art.479⁽⁴²⁾§ 1 k.p.c. Skutkiem zastosowania w umowie lub wzorcu klauzuli niedozwolonej jest brak mocy wiążącej tego postanowienia, przy zachowaniu skuteczności innych części umowy lub wzorca. Wpisanie zaś klauzuli do rejestru klauzul niedozwolonych rozszerza ten skutek, zgodnie z art.479⁽⁴³⁾ k.p.c. na innych konsumentów pozostającym w stosunku prawnym z przedsiębiorcą pozwanym w sprawie, w której wydano wyrok stanowiący podstawę wpisu do rejestru (por uchwała SN CZP 17/15 z dnia 20.11.2015 r.)

W przedmiotowej sprawie oznacza to, że w stosunkach z konsumentami z którymi zawarto umowy z wykorzystaniem przedmiotowego wzorca wysokość opłat likwidacyjnych pozostawała nieokreślona. Nie istniała zatem umowna podstawa do kierowania wobec konsumentów roszczeń o zapłatę takiej opłaty gdyż nie istniała podstawa do określenia jej wysokości.

Twierdzenie powoda iż był on w tej sytuacji uprawniony do jej określenia w sposób jednostronny w formie Uchwały Zarządu jest bezpodstawne. Uprawnienia takiego nie przyznają powodowi ani obowiązujące przepisy prawa ani umowa stron.

Powoływany przez powoda przepis art.58 § 3 k.c. odnosi się do innej instytucji prawa jaką jest nieważność czynności prawnej, która nie jest następstwem abuzywności klauzuli. Przepis art.385¹ § 1 k.c. stanowi, że skutkiem zastosowania w umowie lub wzorcu klauzuli niedozwolonej jest brak mocy wiążącej tego postanowienia, przy zachowaniu

skuteczności innych części umowy lub wzorca. Brak mocy wiążącej dotyczy w całości klauzuli niedozwolonej, nie jest więc dopuszczalne uznanie, że jest ona skuteczna w zakresie, w jakim nie naruszałaby kryterium określonego w przepisie art. 385¹ § 1 k.c. (por. Adam Olejniczak w Komentarz do art.385(1) Kodeksu cywilnego wyd. LEX). Stwierdzenie nieważności czynności prawnej w odniesieniu do klauzuli wzorca jest negatywną przesłanką uznania jej za abuzywną. Postanowienie wzorca umowy sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem ustawy, nie może być uznane za niedozwolone postanowienie umowne (Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2014 r. I CSK 624/13).

Podstawy do określenia wysokości opłaty likwidacyjnej w formie Uchwały Zarządu nie dają również przepisy art.742 i 746 k.c. Opłata likwidacyjna została określona we wzorcu jako jedno ze świadczeń bez przypisanego jej ekwiwalentu. Nie ma zatem podstaw do uznania jej za zwrot wydatków a tym bardziej za odszkodowanie. Zauważyć również należy, że żądanie zwrotu wydatków poprzedza złożenie sprawozdania o którym mowa w art.740 k.c., które powinno zawierać zestawienie dokonanych w toku wykonywania zlecenia czynności, ich wyników, a także poniesionych wydatków (w tym nakładów) oraz osiągniętych korzyści. Ponadto sprawozdanie powinno zostać udokumentowane w szczególności dowodami dokonanych czynności (dokument obejmujący czynność prawną lub inną będącą przedmiotem zlecenia albo quasi zlecenia), rachunkami czy fakturami. Wreszcie w sprawozdaniu powinno być zawarte rozliczenie z udzielonych zaliczek, z pieniędzy, ewentualnie rzeczy powierzonych przyjmującemu zlecenie przez dającego zlecenie, a także nabytych przez przyjmującego zlecenie w wykonaniu umowy (vide Katarzyna Kopaczyńska-Pieczniak w Komentarzu do art.740 Kodeksu cywilnego wyd. LEX).

Na marginesie należy również zauważyć, że prowizje wypłacane agentom za zawarte przez nich umowy ubezpieczenia nie są wydatkami poniesionymi na wykonanie zlecenia, gdyż nie mają żadnego związku z wykonywaniem umowy. Obowiązek ich zapłaty powstaje w związku z zawarciem umowy a nie jej wykonywaniem.

Okolicznością bez znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie jest kwestia dopuszczalności stosowania opłaty likwidacyjnej we wzorcach umów. Jej dopuszczalność nie oznacza bowiem, że może ona być naliczana bez prawnie skutecznej podstawy umownej. Taka zaś podstawa nie istniała w umowach zawieranych przez powoda z użyciem wzorca umowy o nazwie „Załącznik do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym o oznaczeniu (...)”. Powód nie był także uprawniony do jednostronnej zmiany jej treści, także w zakresie inkorporowanego do umowy wzorca.

W świetle powyższego zważyć należało, że powód wprowadzał w błąd konsumentów co do zmiany ogólnych warunków umów ubezpieczenia na życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym co do ogólnych warunków naliczania wysokości opłaty likwidacyjnej według zasad wynikających z uchwały nr 139/2012. Działanie to naruszało przepis art.24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm.), gdyż wyczerpywała znamiona nieuczciwej praktyki rynkowej zdefiniowanej w art.5 ust. 1 w zw. Z art. 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171 poz.267 z późn. zm.). Nie budzi bowiem wątpliwości Sądu że działanie powoda prowadziło do wywołania u konsumenta błędnego przekonania co do ciężących na nim obowiązków.

Wbrew zarzutom powoda działanie to nie ograniczało się do naruszenia jedynie interesów indywidualnych grupy konsumentów. Działanie powoda polegające na podjęciu uchwały nr 139/2012 i skierowaniu jej do stosowania przez pracowników powoda tworzył system dezinformacji nieokreślonego kręgu konsumentów, co naruszało ich zbiorowe interesy. Nie ma podstaw, wbrew wywodom odwołania, ograniczenia praktyki wyłącznie do przypadków udzielenia odpowiedzi wprowadzającej w błąd kilku konkretnych konsumentów. Uchwała zarządu nr 139/2012 wprowadzała ogólną regułę udzielania informacji i postępowania w sprawach opłaty likwidacyjnej

Odnosząc się do zarzutów dotyczących kary, zważyć należało, że naruszenie art.24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów dawało formalną podstawę Prezesowi UOKiK do nałożenia kary. Decyzja o nałożeniu w danej sprawie kary na podmiot naruszający ustawę a także jej wymiar należą do sfery uznania administracyjnego.

W ocenie Sądu w rozpoznawanej sprawie Prezes UOKiK nie przekroczył granic uznania administracyjnego. Praktyka miała charakter umyślny, gdyż powód miał pełne rozeznanie co do stanu prawnego powstałego po uprawomocnieniu się wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 7.10.2011 r. w sprawie o sygn. Akt XVII AmC 1704/09 i w sposób celowy zmierzał do pobierania opłat likwidacyjnych mimo braku podstawy prawnej. Podkreślenia wymaga okoliczność, że stan prawny nie był skomplikowany, brzmienie przepisów jednoznaczne, a powód dysponuje swobodnym dostępem do obsługi prawnej. Dodatkowo znane mu były opinie Rzecznika Ubezpieczonych. Nie zmieniały tego, zdaniem Sądu, korzystne dla powoda wyroki zapadłe w niektórych sprawach, gdyż nie miały one charakteru wiążących precedensów.

Motywy działania powoda, wskazywanym także w odwołaniu, była chęć przerzucenia na konsumentów kosztów akwizycji umów (prowadzonej przez siebie za pośrednictwem agentów), a więc kosztów nie związanych z wykonywaniem umowy, a tym bardziej jej rozwiązaniem.

Należy mieć na względzie, że prowadzenie działalności ubezpieczeniowej podlega licznym ograniczeniom prawnym zmierzającym do podwyższenia stopnia zaufania kontrahentów do ubezpieczycieli. Wprowadzenie w błąd swoich kontrahentów w rażący sposób godzi w ten cel.

Podkreślić także należy, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów było w tym przypadku bezpośrednie działanie organu powodowej spółki.

Stosownie do treści art.106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, górna granicę wymiaru kary pieniężnej stanowi 10% obrotu osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok nałożenia kary, przy czym za obrót uznaje się, zgodnie z art.106 ust. 3 tej ustawy 3., sumę:

- 1) przychodów wykazanych w rachunku zysków i strat - w przypadku przedsiębiorcy sporządzającego taki rachunek na podstawie przepisów o rachunkowości;
- 2) przychodów wykazanych w rocznym sprawozdaniu finansowym równoważnym do rachunku zysków i strat sporządzanym na podstawie przepisów o rachunkowości lub w innym dokumencie podsumowującym przychody w roku obrotowym, w tym w sprawozdaniu z wykonania budżetu - w przypadku przedsiębiorcy, który nie sporządza rachunku zysków i strat na podstawie przepisów o rachunkowości;
- 3) udokumentowanych przychodów uzyskanych w roku obrotowym w szczególności ze sprzedaży produktów, towarów lub materiałów, przychodów finansowych oraz przychodów z działalności realizowanej na podstawie statutu lub innego dokumentu określającego zakres działalności przedsiębiorcy, a także wartości uzyskanych przez przedsiębiorcę dotacji przedmiotowych - w przypadku braku dokumentów, o których mowa w pkt 1 i 2;
- 4) dochodów własnych pomniejszonych o wpływy z podatków - w przypadku gmin, powiatów i województw.

Ograniczenie podstawy ustalenia wymiaru kary do sumy składek przypisanych brutto w roku obrotowym, było zatem działaniem na korzyść powoda, gdyż przyjmowało za podstawę kwotę niższą niż wynika to z treści przepisów i bezspornie świadczy o uwzględnieniu specyfiki działalności powoda. Należy przy tym podkreślić, że wysokość nałożonej kary nie przekracza wyznaczonego przez ustawę jej maksymalnego wymiaru, a zatem nie doszło do naruszenia art.106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zgodnie z art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu, ustalając wysokość nakładanej kary pieniężnej, uwzględnia w szczególności okoliczności naruszenia przepisów ustawy oraz uprzednie naruszenie przepisów ustawy, a także, w przypadku kary pieniężnej, o której mowa w art. 106 ust. 1 i w art. 108 ust. 1 pkt 2 - okres, stopień oraz skutki rynkowe naruszenia przepisów ustawy, przy czym stopień naruszenia Prezes Urzędu ocenia biorąc pod uwagę okoliczności dotyczące natury naruszenia, działalności przedsiębiorcy, która stanowiła przedmiot naruszenia oraz - w przypadkach, o których mowa w art. 106 ust. 1 pkt 1-3 i w art. 108 ust. 1 pkt 2 - specyfiki rynku, na

którym doszło do naruszenia. Zarzuty powoda odnośnie naruszenia tego przepisu są w istocie wyłącznie kontestacją argumentacji Prezesa UOKiK.

W ocenie Sądu, Prezes UOKiK w ocenie okresu, stopnia oraz skutków rynkowych nie przekroczył granic uznania administracyjnego, a zatem brak jest podstaw do kwestionowania wysokości nałożonej kary. Sąd podziela przy tym stanowisko pozwanego, że publiczne deklarowania kontynuowania praktyki stanowi przesłankę wyższego wymiaru nałożonej kary niż w przypadku, gdy przedsiębiorca stosowania praktyki zaniechał lub deklaruje niezwłoczne zaniechanie. Zaniechanie praktyki lub deklaracja jej zaniechania świadczy, że samo toczące się postępowanie administracyjne wywołało określony skutek w zakresie prewencji indywidualnej. Udział przychodu z umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym za rok 2013 nie ma znaczenia dla wymiaru kary. Praktyka stosowana przez powoda dotyczy także umów zawieranych w latach wcześniejszych.

Zdanie Sądu, brak jest podstaw do upatrywania w braniu przez pozwanego pod uwagę przy wymiarze kary pieniężnej okoliczności publicznych wypowiedzi zawierających deklaracje odnośnie stosowania praktyki jako ograniczenia konstytucyjnie zagwarantowanej wolności słowa i prasy. Czym innym jest możliwość swobodnej wypowiedzi w tym publicznej lub na łamach prasy, a czym innym skutki, które wypowiedź taka wywołuje. Gwarancje konstytucyjne wolności słowa nie oznaczają bowiem, że konkretna wypowiedź nie może stanowić podstawy roszczeń lub zarzutów prawnych, ani że nie może być uwzględniana jako okoliczność na niekorzyść podmiotu wypowiadającego się. Pozwany nie zarzuca, że do swoich publicznych wypowiedzi został przymuszony lub też, że doszło do upublicznienia wypowiedzi wbrew jego woli.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia art.7 w zw. z art.83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 227 i 244 k.p.c. w zw. z art.84 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 236 k.p.c. w związku z art. 84 Ustawy, art. 6, 7, 8, 9, 10 k.p.a. oraz art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności zważyć należało, że są one bezzasadne.

Zgodnie, bowiem z ugruntowanym w orzecznictwie poglądem (vide: Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 1991 roku sygn. akt III CRN 120/91 OSNC 1992 Nr 5, poz. 87; Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 października 1998 roku sygn. akt I CKN 265/98 OSP 2000 Nr 5 poz. 68; Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 1999 roku sygn. akt 351/99 OSNC 2000 Nr 3 poz. 47; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2001 roku sygn. akt I CKN 1036/98 LEX Nr 52708; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2005 roku, sygn. akt III SZP 2/05 OSNP 2006/19-20/312) Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie może ograniczyć sprawy wynikającej z odwołania od decyzji Prezesa Urzędu tylko do funkcji sprawdzającej prawidłowość postępowania administracyjnego, które poprzedza postępowania sądowe. Celem postępowania nie jest przeprowadzenie kontroli postępowania administracyjnego, ale merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy, której przedmiotem jest spór między stronami powstający dopiero po wydaniu decyzji przez Prezesa Urzędu. Postępowanie sądowe przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest postępowaniem kontradyktoryjnym, w którym uwzględnia się materiał dowodowy zebrany w postępowaniu administracyjnym, co nie pozbawia jednak stron możliwości zgłoszenia nowych twierdzeń faktycznych i nowych dowodów, według zasad obowiązujących w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych. Sąd antymonopolowy jest sądem cywilnym i prowadzi sprawę cywilną, wszczętą w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Prezesa Urzędu, w tym wypadku Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, według reguł kontradyktoryjnego postępowania cywilnego, a nie sądem legalności decyzji administracyjnej, jak to czynią sądy administracyjne w postępowaniu sądowo-administracyjnym. Tylko takie odczytanie relacji pomiędzy postępowaniem administracyjnym i postępowaniem sądowym może uzasadniać dokonany przez racjonalnego ustawodawcę wybór między drogą postępowania cywilnego i drogą postępowania sądowo-administracyjnego dla wyjaśnienia istoty sprawy.

Sąd uznał, że nawet gdyby przyjąć, że w postępowaniu administracyjnym doszło do uchybień proceduralnych to nie mogą one być przedmiotem postępowania sądowego mającego na celu merytoryczne rozstrzygnięcie sporu, bowiem Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zobowiązany jest do wszechstronnego zbadania wszystkich

istotnych okoliczności sprawy, przy uwzględnieniu zasad rozkładu ciężaru dowodu i obowiązku stron w postępowaniu dowodowym.

Z tych względów odwołanie należało oddalić jako bezzasadne (art.479^{31a} § 1 k.p.c.).

O kosztach postępowania orzeczono stosownie do wyniku sporu, zasądzając na rzecz pozwanego koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych (art.98 k.p.c.)